

EDİRNE YENİ SARAY
(SARAY-I CEDİD- İ ÂMİRE) KAZISI
2015 YILI ÇALIŞMALARI

Mustafa Özer*

1. KAZI EKİBİ VE ÖN BİLGİ:

Bakanlar Kurulu'nun; 11. 05. 2009 tarih ve 14995 (yeni 08. 11. 2011 tarih ve 2549) sayılı kararları ile; Edirne İli, Merkez İlçesi, Saray İçi Mevkii, Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire) alanında başkanlığımdaki bir ekip tarafından, arkeolojik kazı yapılmaktadır. Söz konusu izin doğrultusunda bu yılki çalışmalar; Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 23.06.2015 tarih ve 122094 sayılı ruhsatları ile Bakanlık Temsilcisi olarak görevlendirilen Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Uzmanı Semra Bilgin gözetiminde ve başkanlığımdaki bir ekip tarafından, 01 Temmuz 2015- 01 Eylül 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire) Kazısı'nın 2015 yılı çalışmalarına; ülkemizdeki farklı (Bahçeşehir, İstanbul Teknik, Trakya, Ege, Çanakkale Onsekiz Mart, Gazi, Sakarya, Pamukkale, Dumlupınar, Adnan Menderes) üniversitelerin; Sanat Tarihi, Arkeoloji, Mimarlık, Restorasyon- Konservasyon, Harita Teknikerliği, Fotoğrafçılık bölümlerinden öğretim üyesi, uzman ve öğrenciler (toplam 15 öğrenci) ile yöre halkından 23 işçi katılmıştır¹.

Kazıya katılan öğretim üyesi, uzman ve diğer akademik personel ise; Doç. Dr. Mustafa Özer (Kazı Başkanı), Yrd. Doç. Dr. Mesut Dünder (Kazı Başkan Yardımcısı), Prof. Dr. Bozkurt Ersoy, Doç. Dr. Sibel Ünalın, Öğr. Gör. Yavuz Güner (Kazı Başkan Vekili), Yrd. Doç. Dr. Hasan Uçar, Berna Sayar (Sanat Tarihi- M.A.), Emre Çakır (Sanat Tarihi), Sinem Kaluç (Sanat Tarihi), Nurcan Toprak (Sanat Tarihi), Yağmur Arslan (Mimari Restorasyon teknikeri), Gülden Çağlar (Konservator Teknikeri)' dir.

---

* Doç. Dr. Mustafa Özer, Edirne Yeni Saray Kazısı Başkanı, Bahçeşehir Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul/Türkiye. e-mail: mustafaozer@gmail.com

¹ Kazıya katılan öğrenciler; Kemal Tahir Benk, Hasan Şahin, Büşra Kanbur, Ebru Aykan, Tuğba Demirhan, Özhan Kakiş, Tuğba Güner, Günay Yerli, Gizem Altun, Gamze Sayar, Ecem Çevik, Tamer Yılmaz. Bütün ekip üyelerine, uyumlu, sabırlı ve özverili çalışmalarından dolayı teşekkür ederim.

Kazı çalışmalarımızı, kamu kurum ve kuruluşlarımızın yöneticileri ile ülkemizin değişik kentlerinden gelen vatandaşlarımız ziyaret etmişlerdir.

Bu yılki çalışmalarımız; Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Türk Tarih Kurumu Başkanlığı'nın maddi katkılarıyla yürütülmüştür².

2. KAZI EVİ ÇALIŞMALARI:

2.1. Temizlik ve Tasnif Çalışmaları:

Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire) Kazısı'nın ilk yılki çalışmalarında düzenlediğimiz ve Kazı Evi ve Deposu olarak kullandığımız Peykler Medresesi'nde bulunan ve önceki yıllardan kalan etütlük nitelikteki buluntuların (seramik, çini, madeni objeler, cam, kemik, vd.) temizliği, tasnifi, çizimi, konservasyon ve restorasyonları, geçmiş yıllarda olduğu gibi, aynı düzen içerisinde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, geçen yıl başlatılan ancak, sonuçlandırılmayan söz konusu çalışmalar da devam ettirilmiştir.

Yine bu kapsamda; 2015 yılı kazı çalışmaları sırasında ele geçirilen taşınmaz kültür varlığı niteliğindeki buluntular; temizlenmiş, tasnif edilmiş ve konservasyon- restorasyonları sağlanarak çizim ve fotoğraflarla belgelendikten sonra bilgi fişlerine kayıtları yapılmıştır. Bu çalışmaların ardından da, envanterlik olanlar için envanter defteri hazırlanmış, etütlük olanlar ise listelenerek kazı evi deposunda koruma altına alınmıştır.

Bu yılki kazı çalışmaları, 2015 yılı için önerilen ve planlanan program çerçevesinde; Matbah-ı Amire'nin güney batısı ile Tunca Nehri arasında kalan sahada, Bab-üs Saade ve çevresi ile Aşçılar Hamamı'nda gerçekleştirilmiş olup, bu bölgelerde yapılan kazılar sonucu ortaya çıkarılan buluntulardan 15 adet eser kazı envanterliğine alınmıştır.

Envantere alınmış olanlar da dahil olmak üzere, bütün objeler üzerinde konservasyon ekibi çalışmalarını büyük oranda tamamlamıştır. 2015 yılında ele geçirilen buluntulardan; 5 adet gümüş, 5 adet bakır, 1 adet pişmiş toprak, 1 adet kemik, 2 adet mermer ile 1 adet cam objenin konservasyon ve restorasyonu tamamlanmıştır. Konservasyonu tamamlanamayan etütlük diğer buluntular üzerindeki çalışmalara, önümüzdeki yıllarda devam edilecektir.

Etütlükler arasında yoğun buluntu grubunu oluşturan seramikler ile diğer buluntular, öncelikli olarak temizlik aşamasından geçirilmiştir. Sonrasında, tümlenebilen parçalar

---

² Edirne Yeni Saray Kazısı'nın 2015 yılı çalışmalarının gerçekleşmesinde; Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Bahçeşehir Üniversitesi ve Türk tarih Kurumu Başkanlığı yanı sıra; Edirne Belediyesi, Edirne İtfaiyesi, Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Edirne Müzesi Müdürlüğü yönetici ve çalışanlarının ciddi katkı ve destekleri olmuştur. Kendilerine ayrı ayrı teşekkür ederim.

konservasyon ekibi tarafından birleştirilmiş ve koruma altına alınmıştır. Birleşebilen parçalardan sınırlı sayıda tüme yakın eser ortaya çıkartılmıştır. Tasniflemede, tüm buluntu gruplarında, geçmiş çalışma dönemlerinde olduğu gibi, ilk aşama olarak, çalışılan alanlar esas alınmıştır.

Depolama safhasında da bu kodlama dikkate alınarak buluntular, kasalar içerisinde koruma altına alınmıştır. Her buluntu kasası üzerinde çalışılan alan, yıl, etütlük olduğunu belirten sayısal ifade, buluntu grubunun adı, cinsi ve kasa numarası yer almaktadır. Tüm bu veriler detaylı bir biçimde bilgisayar ortamında kayıt altına alınarak bir bilgi bankası oluşturulmuş ve bu şekilde istenilen buluntuya ve bilgiye kolaylıkla ulaşabilmesi sağlanmıştır.

2015 yılı kazı çalışmaları sırasında ele geçirilen envanterlik ve etütlük eserlerin yanı sıra, Edirne Müzesi deposunda iken, Bakanlık onayı ile Edirne Yeni Saray Kazı Deposu'na nakledilen eser grupları (çini, seramik, metal, vd.) da incelenmiştir. Büyük bir bölümü etütlük nitelikte olan bu buluntular içerisinde; metal eserler (demir, bronz, kurşun vb.), çiniler, pişmiş toprak kap parçaları, lüleler, tuğla parçaları, künk parçaları ve çatı kiremidi parçaları, mimari parçalar; cam ve kemik eserler mevcuttur. Bu eserler üzerinde de tasnif, temizlik ve kayıt çalışmalarında, kazı buluntu sistematüğini bütünleştirmek amacıyla, aynı yöntem tercih edilmiştir. Ancak bu buluntular üzerindeki çalışmalar henüz tamamlanamamış olup, ileriki yıllarda da devam ettirilecektir.

Kazı çalışmalarında ele geçirilen etütlük nitelikteki buluntular, yapılan temizlik-düzenleme ve tasnifin ardından kasalara konularak depoya kaldırılmış ve kazı deposu; Bakanlık Temsilcisi, Edirne Müzesi Müdürlüğü elemanları ve tarafımdan mühürlenmiş ve hazırlanan tutanak imza altına alınmıştır.

2.2. Konservasyon ve Restorasyon Çalışmaları:

2.2.1. Kazı Evi'ndeki Konservasyon ve Restorasyon Çalışmaları:

Edirne Yeni Saray (Sarayı Cedîd-i Âmire) Kazısı'nın 2015 yılı çalışmaları kapsamında, kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan mimari ve taşınabilir buluntular üzerinde ilgili uzmanlar tarafından konservasyon ve restorasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, yukarıda da değindiğimiz gibi, 2015 yılı çalışma sezonunda; Pişmiş Toprak (1 adet), Kemik (1 adet), Gümüş (5 adet), Bakır (5 adet), Cam (1 adet), Mermer (2 adet) objeler üzerinde konservasyon ve restorasyon çalışmaları tamamlanmıştır.

Sikkelerin konservasyonu sırasında; sikke üzerinde bulunan ince ve sert toprak tabakaları bambu çubuk kullanılarak inceltiilmiş; toprak tabakasının altından çıkan yeşil, beyaz, kırmızı, turuncu, sarı ve siyah korozyon tabakaları mikroskop altında incelendikten sonra korozyon tabakalarının ve sikkenin durumuna göre bisturi veya bambu çubuk kullanılarak kalın korozyon tabakaları kaldırılmıştır. Mekanik temizliğin yetersiz kaldığı yerlerde ise, bambu çubuk ve pamuk, hazırlanan % 50 alkol + su çözeltisiyle nemlendirilerek mikroskop altında ince korozyon tabakaları kaldırılmıştır. Son olarak alkol içerisinde hazırlanan % 3 lük E.D.T.A (etilendiamin tetra asetik asit) çözeltisi ile mikroskop altında son temizlik işlemi yapılmıştır.

Temizlik işlemi sırasında kullanılan kimyasalların sikkelerin bünyesinden arındırılması için sikkeler; 24 saat saf su içerisinde bekletilmiş ve 24 saat kurutulmuştur.

Temizlik sonrası sikke bünyesinde oluşabilecek korozyonu önlemek ve durağan hale getirmek için ise; sikkeler, 24 saat B.T.A (benzotriazol) içerisinde bekletilmiş ve 24 saat kurutulmuştur.

Bütün işlemler bittikten sonra sikkenin hava ile temasını kesmek ve dışarıdan oluşabilecek oksitlenmeyi önlemek için; sentetik bir reçine olan ve aseton içerisinde hazırlanan % 3 oranında paraloid B72 yüzeye fırça ile uygulanmıştır.

Sikkeler, buluntu kartları ile birlikte renksiz zarf içerisinde kilitli poşetlere yerleştirilerek paketlenmiş ve ortamdaki nem dengesinin korunması için zarflara konulan silika jel ile depoya kaldırılmıştır.

Metal objelerin konservasyonunda, üzerinde bulunan kalın ve sert toprak tabakaları objenin bozulma durumuna göre dişçi motoru, bisturi veya bambu çubuk kullanılarak kaldırılmıştır. Toprak tabakasının altındaki kalın yeşil, kırmızı, turuncu, sarı korozyon tabakaları bambu çubuk ile inceltiştir. Mekanik temizliğin yetersiz kaldığı durumlarda, mikroskop altında kontrollü olarak, objelere kimyasal temizlik uygulanmıştır Bu işlemlerden sonra uygulanan kimyasal temizlikte de, yukarıda belirttiğimiz gibi, sikkelere uygulanan aşama ve orana göre aynı işlemler uygulanmıştır.

Temizlik işlemi sırasında kullanılan kimyasalların, metallerin bünyesinden arındırılması için metaller; 24 saat saf su içerisinde bekletilmiş ve 24 saat kurutulmuştur.

Temizlik sonrası metal bünyesinde oluşabilecek korozyonu önlemek ve durağan hale getirmek için ise; 24 saat B.T.A (benzotriazol) içerisinde bekletilmiş ve 24 saat kurutulmuştur. Bütün işlemler bittikten sonra metalin hava ile temasını kesmek ve dışarıdan oluşabilecek oksitlenmeyi önlemek için; sentetik bir reçine olan ve aseton içerisinde hazırlanan % 3- 5 oranında (metal durumuna göre) paraloid B72, yüzeye fırça ile uygulanmıştır. Metal buluntu

kartları ile birlikte renksiz zarf içerisinde kilitli poşetlere yerleştirilerek paketlenen metal objeler, ortamdaki nem dengesinin korunması için zarflara konulan silika jel ile depoya kaldırılmıştır.

Kemik objelerin konservasyon çalışmalarında yüzeylerinde bulunan lokal alandaki sert ve ince toprak tabakaları, bambu çubuk ile temizlendikten sonra %50 oranında hazırlanan alkol+su ile nemlendirilen pamuk ve bambu çubuk ile temizlik işlemi yapılmıştır.

Temizlik işleminde kullanılan alkol+su, kemiklerde nem oluşturmaması için objeler gölgede kurutulmuştur. Bütün işlemler bittikten sonra kemiğin hava ile temasını kesmek ve dışarıdan oluşabilecek bozulmayı önlemek için; sentetik bir reçine olan ve aseton içerisinde hazırlanan % 2 oranında paraloid B72, yüzeye fırça ile uygulanmıştır. Kemik objeler, buluntu kartlarıyla birlikte kilitli poşetlere yerleştirilerek paketlenmiş ve depoya renksiz zarflara konulan silikajeller yerleştirildi.

Cam objelerin konservasyon çalışmalarında, yüzeylerinde bulunan sert ince toprak tabakaları, % 50 oranında hazırlanan alkol+su çözeltisi ile nemlendirilen bambu çubuk ve pamuk kullanılarak son temizlik işlemi yapılmıştır.

Camın hava ile temasını kesmek ve dışarıdan oluşabilecek bozulmayı önlemek için; sentetik bir reçine olan ve aseton içerisinde hazırlanan % 2 oranında paraloid B72, cam obje yüzeyine fırça ile uygulanmıştır. Buluntu kartlarıyla birlikte kilitli poşetlere yerleştirilerek paketlenen cam objeler, kemiklerin bulunduğu depoya, renksiz zarflara konulan silikajellerle yerleştirildi.

Lüle konservasyonunda; lülelerin yüzeylerinde bulunan lokal alandaki sert ve ince toprak tabakaları, bambu çubuk ile temizlendikten sonra %50 oranında hazırlanan alkol+su ile nemlendirilen pamuk ve bambu çubuk ile temizlik işlemi uygulanmıştır. Temizlik işleminde kullanılan alkol ve suyun nem oluşturmaması için objeler gölgede kurutulmuştur.

Çini parçalarının konservasyonu ve restorasyonu yapılırken; çinilerin üzerindeki pullanma olarak adlandırılan bozulma yumuşak fırçaların kullanımı ile mekanik olarak temizlendikten sonra, yüzeydeki toprak %50 oranında hazırlanan alkol+su ile temizlenmiştir. Çini parçalarının tümlenmesinde, Paraloid 72 ile uygulanmıştır.

Seramik objelerin restorasyonu ve konservasyonunda; objelerin yüzeyindeki kalker tabakaları mekanik olarak bistüri ile alınmış ve yüzeyinde kalan tozlar yumuşak fırça ile temizlenmiştir.

Pişmiş toprak objelerin yapıştırma ve sağlamlaştırma işlemleri için sentetik reçine olan paraloid B72 aseton içerisinde % 3 oranında hazırlandıktan sonra, pişmiş toprak objelerin yüzeylerine fırça ile uygulanarak üzeri film tabakası şeklinde kaplanarak hava ile teması kesilmiş ve dışarıdan oluşabilecek bozulmalar önlenmiştir. Pişmiş toprak objelerin tümlenmesinde, geri dönüşümlü yapıştırıcı olan paraloid B72 kullanılmıştır.

3. KAZI VE ARAŞTIRMALAR:

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bildirdiğimiz çalışma programı doğrultusunda; Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire) Kazısı'nın 2015 yılı çalışma sezonunda, geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da kazısını yapacağımız alanın sayısal olarak hazırlanmış ve bilgisayar ortamında var olan karolajı, sahada çakılan kazıklar marifetiyle oluşturulmuş ve kazı çalışmalarına geçilmiştir.

3.1. Arşiv Çalışmaları:

Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire)'nin inşa edildiği zamandan, harabeye dönüştüğü ve terk edildiği 20. yüzyıl başlarına kadarki süreçte maruz kaldığı uygulamalar (tahribatlar, onarımlar, ilaveler, etkilikler, vd.) hakkında ayrıntılı bilgiler veren belge ve bilgilerin gerek ülkemizdeki ve gerekse yurt dışındaki arşiv- kütüphanelerde var olduğu bilinmektedir. Bu belgelere ulaşılarak, Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire)'in yapım süreci, geçirmiş olduğu onarımlar ve sarayı oluşturan yapıların plan, mimari ve süsleme özelliklerinin saptanarak, hem Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire)'in niteliğinin anlaşılması ve hem de restorasyon ve konservasyon aşamalarında (özellikle restitüsyona yönelik çalışmalarda) değerlendirmeye alınması büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda, yurt içi ve yurt dışı arşiv- kütüphanelerde çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca, Osmanlı kronikleri ile Edirne'ye uğrayan gezginlerin seyahatnamelerinin taranması sonucu da bazı yeni bilgi ve belgelere ulaşılmıştır. Bu yöndeki çalışmalarımız, gerek tarafımızdan ve gerekse ekibimiz içerisinde yer alan tarihçilerce belirli bir program dahilinde sürdürülmektedir. Başbakanlık Osmanlı ve Topkapı Sarayı Müzesi arşivlerinde yer aldığını bildiğimiz Edirne Yeni Saray'ın harap olmasına ve onarımlarına ilişkin bilgiler veren evraklar üzerinde de konusunun uzmanı tarihçi arkadaşlarımız çalışmalarını sürdürmektedir. Yakın gelecekte, bu çalışmaların derlenerek bir kitaba dönüştürülmesi hedeflenmektedir.

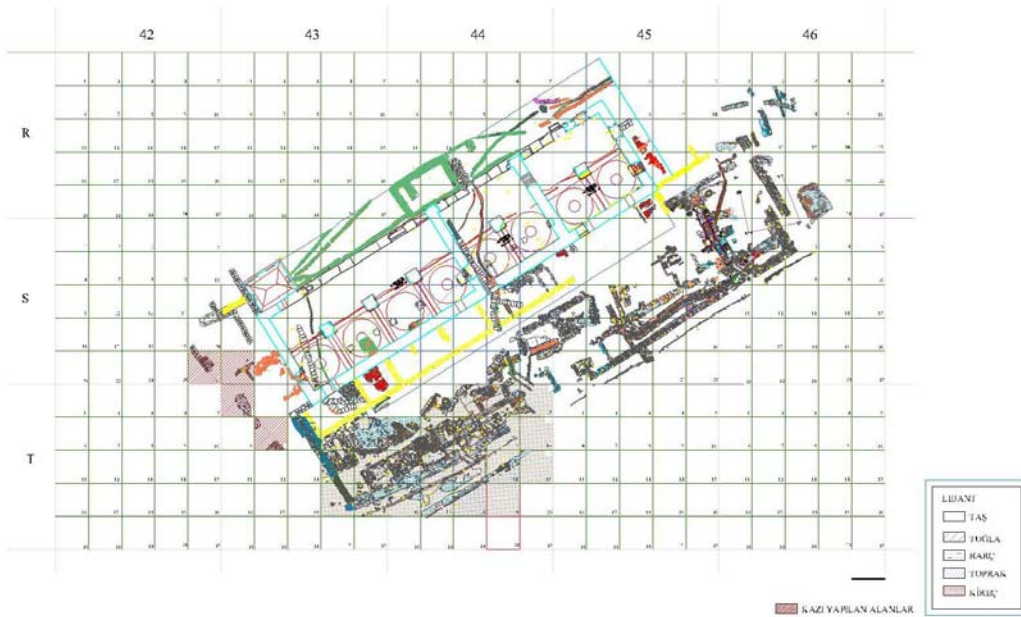
3.2. Kazılar:

Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire) Kazısı'nın 2015 yılı çalışmaları, önerilen çalışma programına uygun şekilde; Saray Mutfağı (Matbah-ı Amire)'nin güney batısında, Bab-üs Saade'nin kuzeyi ile Saray Mutfağı (Matbah-ı Amire)'nin güney batısında yer alan Aşçılar Hamamı'nda gerçekleştirilmiştir.

Bu yıl, yaklaşık olarak 800 m².lik bir alanın kazı çalışması tamamlanmıştır. Bu çalışmalar kapsamında, mevcut kottan, 1,5- 3,5 m. derinliğe kadar inilen açmalar ortaya çıkmıştır. Yapılan kazı çalışmaları sonucunda mimari kalıntılar ortaya çıkmıştır. Mevcut mimari kalıntıların rölöveleri alınarak fotoğraf ve video kamera ile belgelenmesi yoluna gidilmiştir. Kazı sırasında çıkarılan taşınabilir nitelikteki buluntular ise, Kazı Evi'ne nakledilerek, önceki yıllarda çıkarılan buluntulara uygulanan yöntemlere tabi tutulmuştur.

3.2.1. Matbah-ı Amire (Saray Mutfağı) Kazısı:

Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire)'in mutfak yapısı olarak bilinen ve Tunca Nehri'nin güneybatı kesiminde, Fatih Köprüsü'nün batısında yer alan Matbah-ı Amire'de, 2009 yılında başladığımız kazı çalışmalarına bu yıl da devam edilmiştir. Mutfak Binası'nın güney batısında sürdürülen bu yılki kazılarda öncelikli olarak, geçen yıllarda kazısını yaptığımız açmalarda temizlik çalışması yapılmış, ardından da yeni açmalarla, bu yılki çalışma programımız gerçekleştirilmiştir.

EYSK, 2015 yılında Matbah-ı Amire (Saray Mutfağı) Çevresinde Temizlik ve Kazısı Yapılan Açmaları Gösteren Plan

2015 yılında, Saray Mutfağı (Matbah-ı Amire)'nin güney batısında kazısı yapılan açmalar şunlardır: **42 S-19, 42 S-23, 42 S-24, 42 S-25, 42 T- 3, 42 T- 4, 42 T-5, 43 S-21, 43 T-1, 43 T-7.**

EYSK, Matbah-ı Amire (Saray Mutfağı)'nin güney batısında kazı yapılan alanın kazı öncesi görünümü

EYSK, Matbah-ı Amire (Saray Mutfağı)'nin güney batısında kazı yapılan alanın kazı öncesi görünümü

Matbah-ı Amire (Saray Mutfağı)'nin güney batısında, Tunca Nehrine paralel sürdürülen 5x5 m. ölçülerindeki açmalarda yürütülen kazı çalışmalarında mimari veriler ortaya çıkarılmıştır.

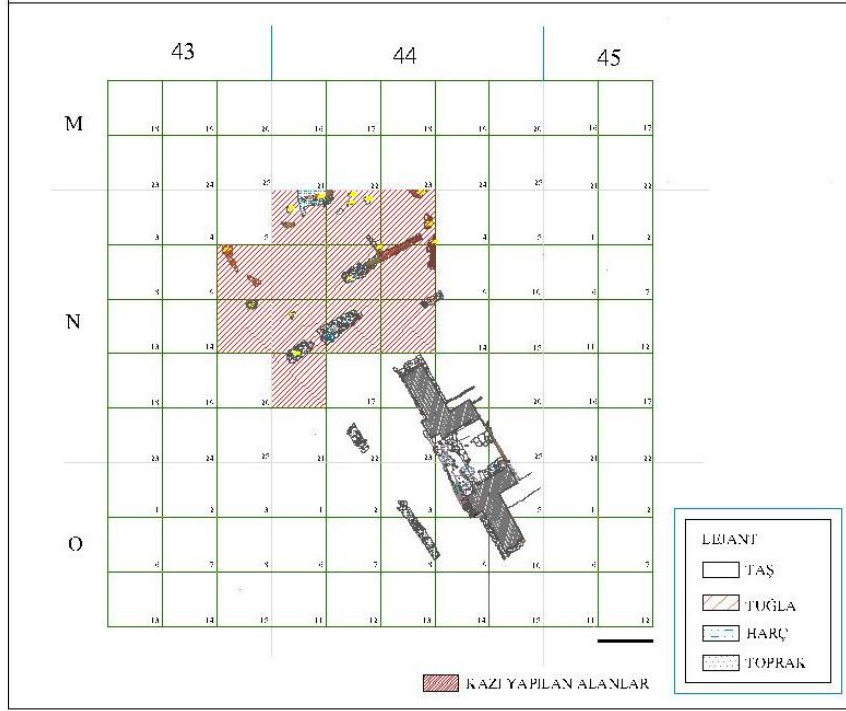
Matbah-ı Amire (Saray Mutfağı)'de geçen yıllarda yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan ve farklı dönem özellikleri gösteren duvarlara ait temel kalıntıları, belli bir dönem bütünlüğü sunmadığı gibi, bir düzen de yansıtmamaktadırlar. Birbirlerini kesen ve niteliğini şimdilik belirlemeye yarayacak ipuçları vermeyen bu temel kalıntılarının hangi yapıya ait oldukları, ileriki yıllarda yapacağımız çalışmalarla daha da netleşecektir.

EYSK, Matbah-ı Amire (Saray Mutfağı)'nin güney batısında kazı yapılan alanın kazı sonrası görünümü

3.2.2. Babüssaade (Ak Ağalar Kapısı) Kazısı:

Matbah-ı Amire (Saray Mutfağı)'nin kuzey doğusunda, Alay Meydanı'na bakmakta ve Arz Odası, Ak Ağalar Hamamı ile Cihannüma Kasrı'nın da bulunduğu bir avluya geçişi sağlayan Ak Ağalar Kapısı olarak da bilinen Babüssaade'nin, kuzeyinde kaynak ve yayınlardan varlığını bildiğimiz, ancak günümüze ulaşmamış olan Ak Ağalar'ın koğuşlarına ait olduğu düşünülen alanda kazı çalışmalarına başlanılmıştır.

EYSK, 2015 yılında Babüssaade'nin Kuzeyinde Temizlik ve Kazısı Yapılan Açmaları Gösteren Plan

EYSK, Babüssaade'nin kuzeyinin kazı öncesi görünümü

Babüssaade'nin kuzeyinde, bu kazı sezonunda (2015), kazı ve temizlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 2015 yılında kazısı yapılan açmalar: **43 N-10, 43 N-15, 44 N-1, 44 N-2, 44 N-3, 44 N-6, 44 N-7, 44 N-8, 44 N-11, 44 N-12, 44 N-16, 44 N-17, 44 N-21, 44 N-22**'dir.

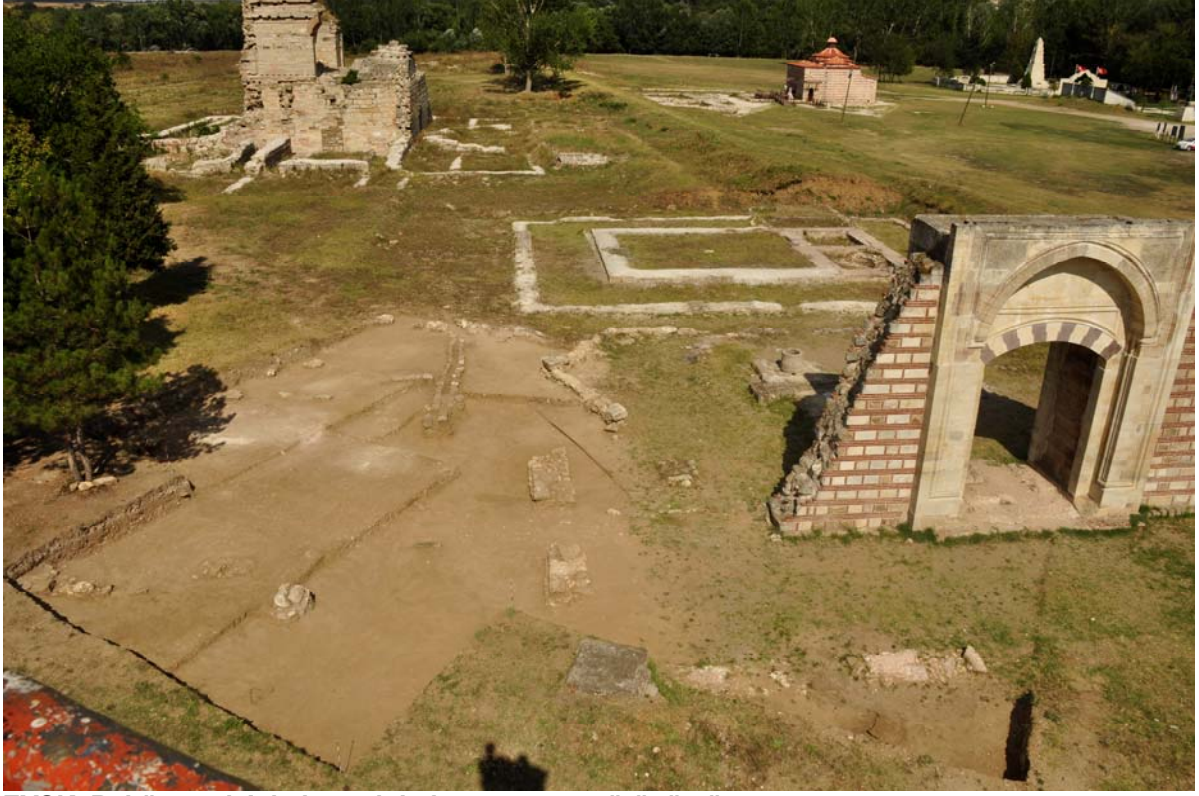
Babüssaade'nin kuzeyinde 5x5 m. ölçülerindeki açmalar doğu ve batı yönlerinde genişletilerek kazı çalışmaları yürütülmüş ve mimari veriler ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu mimari buluntular farklı dönem özellikleri gösteren duvarlara ait temel kalıntılarıdır. Niteliğini şimdilik belirlemeye yarayacak ipuçları vermeyen bu temel kalıntılarının; kaynak ve yayınlardan burada olduğunu düşündüğümüz Ak Ağalar Koğuşu'na ait olup olmadığı ileriki yıllarda yapacağımız çalışmalar ile netleşecektir.

Ayrıca, bu yıl (2015) yapılan kazı çalışmaları sonucunda, saray alt yapısına ilişkin mimari veriler de ortaya çıkarılmıştır. Doğu- batı doğrultusunda su künküne ulaşılmıştır.

Babüssaade'nin kuzeyindeki alanda başlanılan kazı çalışmalarına, önümüzdeki yıllarda da devam edilecektir.

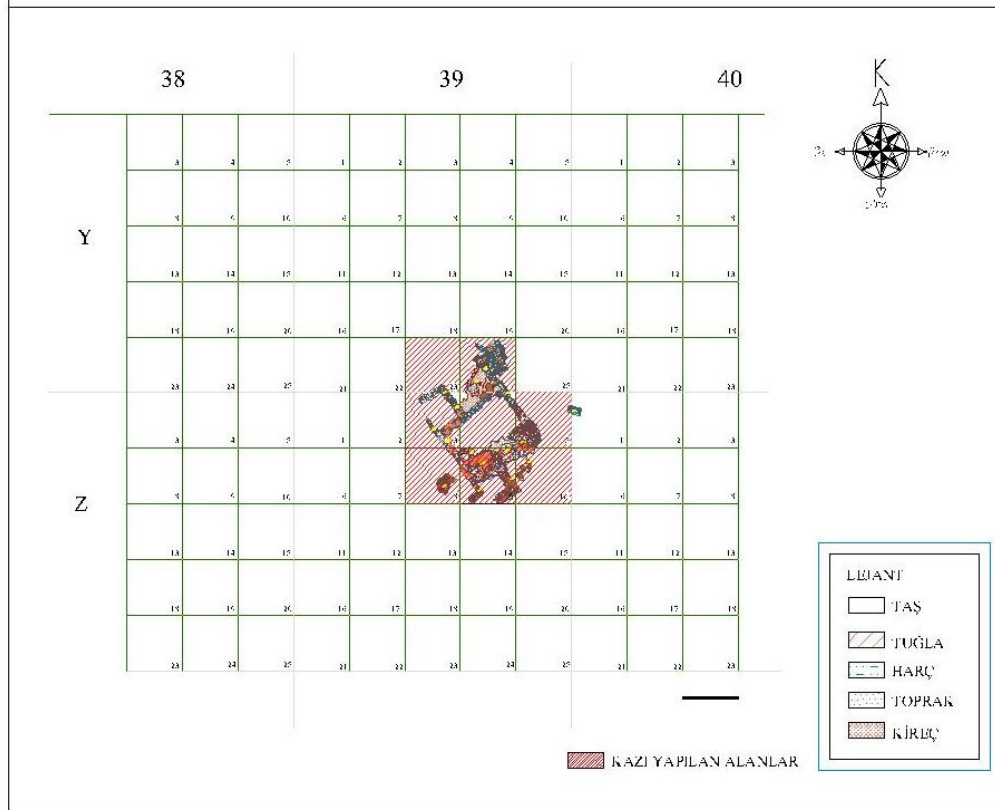

EYSK, Babüssaade'nin kuzeyinde kazı yapılan alanda çalışma sonrası ortaya çıkan mimari verilerden bir görünüm

EYSK, Babüssaade'nin kuzeyinin kazı sonrası görünümü

3.2.3. Aşçılar Hamamı Kazısı:

EYSK, 2015 yılında Aşçılar Hamamı'nda Temizlik ve Kazısı Yapılan Açmaları Gösteren Plan

Aşçılar Hamamı; Matbah-ı Amire'nin güney batısında, D.S.İ tarafından yapılan seddenin güneyinde ve Tunca Nehri'nin de kuzey batısında yer almaktadır. Günümüze sadece temel kalıntıları ulaşmış olan hamamın inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, Matbah-ı Amire (Saray Mutfağı) ile ilişkili yapılardan biri olması nede ile, Matbah-ı Amire'nin inşa edildiği 15. yüzyıl ortalarında inşa edilmiş olması muhtemeldir.

2015 kazı sezonunda Aşçılar Hamamı'nda kazı ve temizlik çalışmaları yapılan açmalar: **39 Y-23, 39 Y-24, 39 Z-3, 39 Z-4, 39 Z-5, 39 Z-8, 39 Z-9, 39 Z-10'dur.**

Doğu- batı yönünde 5x5 m. ölçülerindeki açmalarda yürütülen kazı çalışmaları sonucunda hamam yapısının temelleri ortaya çıkarılmıştır. Yapıda inşa malzemesi olarak; kaba yonu ve düzgün kesme taş ile tuğla almaşık ve kasetleme tekniklerinde kullanıldığı görülmüştür. Aşçılar Hamamı, plan olarak Edirne Yeni Saray (Sarayı Cedîd-i Âmire)'i yapılarından olan, 2009 yılında kazı çalışmalarını gerçekleştirdiğimiz Kum Kasrı Hamamı'nın plan şemasına benzemektedir. Hamam; soğukluk, ılıkılık sıcaklık, külhan ve su deposundan meydana gelmektedir. Yapının soğukluk bölümünün zemine, yapı 1960'lı yıllarda askeri amaçla kullanıldığı dönemde, beton dökülmüş olduğu yaptığımız çalışma sonucunda ortaya çıkmıştır. Bugün hamamın sıcaklık bölümünün altında yer alan cehennemlik mekanı mevcuttur. Cehennemliğin güney duvarı ortasında, dışarıdan da algılanabilen ve sıcak su kazanının bulunduğu (külhan) bir bölüm vardır. Külhanın iki yanında ise dikdörtgen planı su deposu bulunmaktadır.

EYSK, Aşçılar Hamamı'nın kazı öncesi görünümü

Aşçılar Hamamı'nda bu yıl (2015) başladığımız çalışmalar henüz tamamlanmamıştır. Kazı sonrası ortaya çıkan mimari verilerin üzeri, doğa ve insan tahribatına uğramaması için, geçici koruma önlemleri kapsamında kapatılmıştır. Bu alandaki çalışmalarımıza, önümüzdeki yıllarda da devam edilecektir.

EYSK, Aşçılar Hamamı'nda kazı yapılan alanda çalışma sonrası ortaya çıkan mimari verilerden bir görünüm

EYSK, Aşçılar Hamamı'nın kazı sonrası görünümü

3.2.3. Küçük Buluntular:

Matbah-ı Amire'nin güney batısında, Babüssaade'nin kuzeyi ile Aşçılar Hamamı'nda gerçekleştirilen kazılar sonucunda; pişmiş toprak lüleler, sırlı ve sırsız seramikler, çiniler, madeni objeler (mıh, nal, mermi, gülle, kanca, kapı menteşe aksamı, tüfek aksamı, anahtar, kenet, boş kovan, kurşun, kolye ucu, musluk, mermi, vd.), sikke, pişmiş toprak, künk parçası, kiremit parçası, vd. materyaller ele geçirilmiştir. Söz konusu bu buluntular, kazı evinde temizlenmiş, tasnif edilmiş, buluntu fişleri hazırlanarak etiketli kasalara konulmuş ve kazı deposunda koruma altına alınmış ve depoların kapıları mühürlenmiştir. Buluntuların sınıflandırılmasında; çalışılan alan, buluntu cinsi, işlevi ve önemi gibi özellikler göz önünde tutulmuştur. Buluntular, envanterlik ve etütlük olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

Önceki yıllarda olduğu gibi, madeni buluntular sayıca en fazla olan grubu oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra bronz, kurşun, kemik, ahşap, mermer, pişmiş toprak eserler de mevcuttur. Sikke, lüle ve çini parçaları da kazı envanterine alınan buluntu gruplarıdır. Etütlük olarak ayrılan buluntu gruplarında metal (demir, bronz, kurşun), pişmiş toprak (seramik, lüle, çini, tuğla, çatı kiremidi ve künk) ve cam buluntular yer almaktadır.

EYSK, Sikke örnekleri (2015)

EYSK, Cam buluntularına bir örnek (2015) EYSK, Kemik buluntularına bir örnek (2015)

Etütlükler arasında yoğun buluntu topluluğunu oluşturan seramikler ile beraber diğer pişmiş toprak grubunda yer alan tüm buluntular öncelikli olarak temizlik aşamasından geçirilmiştir. Sonrasında tümlenebilen parçaların varlığı araştırılmış ve tümlenebilen parçalar geri dönüşümü olan bir yapıştırıcı yardımı ile birleştirilmiştir. Tümleme çalışmaları sonrasında pişmiş toprak buluntular tasnif edilmiştir.

Tasniflemede tüm buluntu gruplarında ilk aşama olarak çalışılan alanlar temel alınmıştır. Seramikler ikinci aşamada hamur renkleri ve yüzey işlemlerine göre bölümlendirilmiş ve bu özellikler bir kodlama sistemi ile ifade edilmiştir. Tüm bu veriler detaylı bir biçimde bilgisayar ortamında kayıt altına alınarak bir bilgi bankası oluşturulmuş ve bu şekilde istenilen buluntuya ve bilgiye kolaylıkla ulaşabilinmesi sağlanmıştır.

EYSK, Pişmiş toprak buluntulara birörnek (2015)

2015 yılında Matbah-ı Amire (Saray Mutfağı)'nın güney batısında, Bab-üs Saade ve çevresi ile Aşçılar Hamamı'nda gerçekleştirilen kazı ve temizlik çalışmaları sonucunda, 15 adet eser kazı envanterliğine alınmıştır.

Envantere alınmış olan eserler üzerinde restorasyon ve konservasyon uzmanlarımız çalışmalarını büyük oranda tamamlamıştır. 2015 yılında ele geçirilen buluntulardan; 5 adet gümüş, 5 adet bakır, 1 adet pişmiş toprak, 1 adet kemik, 2 adet mermer ile 1 adet cam objenin konservasyon ve restorasyon çalışmaları tamamlanmıştır.

3.3. Diğer Çalışmalar:

2015 yılı kazı sezonunda,geçen yıllarda olduğu gibi, kazı alanının kazı öncesi ve sonrası durumu video kamera ve fotoğraflarla belgelenmiştir. Bu belgeleme işlemi sırasında, Edirne Belediyesi İtfaiye Müdürlüğü'nden sağlanan bir araç ile Saray alanı ve mevcut yapıların tamamı havadan belgelenmesi sağlanmıştır.

Geçen yıl (2014) yapılmış olan çalışmalar kapsamında, Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire)'in; Ören Yeri olmasına ilişkin olarak, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne yapmış olduğumuz başvuru sonucunda, ilgili birimler tarafından Edirne Yeni Saray Alanı Ören Yeri çalışmaları başlatılmıştı. Bu kapsamda Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire)'in bahçe düzenlemesine ilişkin çalışmalar Edirne Koruma Kurulu tarafından uygun görülmüştür. Ancak, çalışmalar henüz başlamamıştır.

Cihannüma Kasrı'nın üst katlarına çıkışı sağlayan ve herhangi bir güvenliği olmayan kapısından kontrolsüz girişler söz konusu olduğu için 2013 yılında yaptırdığımız demir kapı (daha önceki yıllarda defalarca yaptırılan demir kapı çalındığı veya tahrip edildiği için, 2011 yılında bu girişler taşlarla kuru duvar örülerek kapatılmıştı) bu yıl da çalınmış olduğu için, yapıyı korumak için kapılar duvar ile örülmüştür.

Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire)'nin onaylı sınırları içerisinde, farklı kurum-kuruluş (Hazine,Edirne İl Özel İdaresi, Edirne Belediyesi, Karayolları Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, vd.) ile şahıslara ait parseller bulunmaktadır. Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire) alanındaki kazı, restorasyon ve konservasyon çalışmalarının daha sağlıklı olarak yürütülebilmesi için, söz konusu farklı mülkiyetlerin, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na devri- tahsis işlemleri için yapmış olduğumuz başvuru henüz sonuçlanmamıştır. Edirne Yeni Saray alanındaki farklı mülkiyet durumunun giderilerek, Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire) alanındaki tüm parsellerinin Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsisi- devrinin sağlanması halinde, yapılan ve yapılacak çalışmalar amacına ulaşmış olacaktır.

4. SONUÇ:

2015 yılı çalışma programında da belirtildiği şekilde; Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire) ile ilgili arşiv-kaynak araştırmaları dışında, Saray alanında; Matbâh-ı Âmire'nin çevresinde gerçekleştirilen kazı çalışmalarında, mimari ve taşınabilir buluntular ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan mimari bulgularla bu sahada var olduğunu

düşündüğümüz ve Matbâh-ı Âmire ile ilişkili olduğunu düşündüğümüz yapıların niteliklerine ilişkin görüşlerimiz olgunlaşmış, küçük buluntular da bu yapıların kullanım sürecine ilişkin önemli ipuçları vermiştir.

Babüssaade'nin kuzeyinde ortaya çıkarılan mimari bulgular, henüz buradaki mimari yapı ile ilgili yeterli bilgi edinmemizi sağlamamaktadır. İleriki yıllarda yapacağımız çalışmalar sonucunda ortaya çıkacaktır.

Matbah-ı Amire (Saray Mutfağı) ile ilişkili yapılardan biri olan Aşçılar Hamamı'nda yapılan çalışmalar sarayın su yapıları hakkında önemli bilgilere ulaşmamızı sağlamıştır. Yeryüzünde çok az bir bölümü görülen ve yaptığımız çalışma sonucunda Aşçılar Hamamı olduğu netlik kazanan yapı, aynı zamanda Osmanlı Dönemi'nde I. Ordu kalfalarından Avadis Benliyan'ın 1905 tarihinde hazırlamış olduğu Edirne Saray-ı Cedîd-i Âmiresi'nin vaziyet planı da desteklemektedir. Söz konusu planda da, Matbâh-ı Âmire'nin çevresinde, değişik işlevli çok sayıda yapının olduğu görülmektedir.

Taşınabilir nitelikteki kültür varlıkları (buluntular); pişmiş toprak lüleler, sırlı ve sırsız seramikler, çiniler, cam objeler, kurşun, mermer, madeni objeler (mıh, nal, mermi, gülle, kanca, kapı menteşe aksamı, tüfek aksamı, anahtar, kenet, boşkovan, kurşun, kolye ucu, musluk, mermi, vd.), sikke, pişmiş toprak künk parçası, kiremit parçası, vd. ise; kazı evinde temizlenip, tasnif edildikten ve kayıt altına alındıktan sonra, çizim ve fotoğraflarla belgelenecek depolarda koruma altına alınmışlardır.

Arkeolojik kazısı yapılan alanlarda ortaya çıkarılan taşınır nitelikteki buluntuların tür ve özellikleri (Matbah-ı Amire'nin güney batısı, Babüssaade'nin kuzeyi ve Aşçılar Hamamı) benzerlik göstermektedir. Her iki alanda da madeni buluntular sayıca en fazla buluntu grubunu oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra bronz, kurşun, kemik, mermer, pişmiş toprak eserler de mevcuttur. Matbah-ı Amire'de ve Aşçılar Hamamı'nda yoğunluğu ile göze çarpan buluntu grupları ise sikke, lüle, seramik ve pişmiş toprak künk parçaları yoğunluktadır. Babüssaade'nin kuzeyinde ise madeni buluntular ağırlıklı olarak karşımıza çıkar.

Edirne Yeni Saray Kazısı (Saray-ı Cedîd-i Âmire)'nin 2015 yılı çalışmaları, belirlenen program çerçevesinde 01. 07. 2015- 01.09.2015 tarihleri arasında tamamlanmış ve kazı ekibi, 01.09.2015 tarihinde, mesai saati bitimi itibarıyla kazı evinden ayrılmış ve çalışmalara 2016 yılında devam etmek üzere ara verilmiştir.

TBMM, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bahçeşehir Üniversitesi ve Türk Tarih Kurumu Başkanlığı'nın üst düzeydeki ilgi ve katkıları, geçtiğimiz yıl olduğu gibi, bu yıl da devam

etmiştir. Bugüne kadar gösterilen ilgi ve destek, Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd-i Âmire)'in eski ihtişamlı günlerine dönmesine imkan tanımıştır. Umudumuz, bu ilgi ve desteğin süreklilik göstererek, Edirne Sarayı'nın diğer yapılarının ve dolayısıyla sarayın tamamının harabiyetten kurtarılması, mevcut yapıların ihtiyaç duyduğu restorasyon ve konservasyonlarının yapılarak, Saray alanının ören yeri haline getirilerek ziyarete açılması ve gelecek kuşaklara aktarılmasının sağlanmasıdır.

Doç. Dr. Mustafa Özer
Edirne Yeni Saray Kazı Başkanı